

zulks op grond van het feit dat dat afleggen door het gouvernement in de in '41 verspreide geheime *Aanwijzingen* was verboden.

★

Op Sumatra, dat door het Japanse Vijf-en-twintigste leger was veroverd, werd het militair bestuur in de eerste dagen van de bezetting uitgeoefend door officieren van de divisies die op Sumatra waren geland, maar op 20 maart '42 werd het toevertrouwd aan de afdeling Militair Bestuur van de staf van de bevelhebber van het leger, welke staf zich in Singapore bevond. De genoemde afdeling voerde ook het bestuur over Malakka – in de Japanse administratie vormden Sumatra en Malakka dus een eenheid. In april '43 werd daar een einde aan gemaakt: Sumatra kreeg een eigen militair bestuur, waarvan het hoofdkwartier in Fort de Kock werd gevestigd. Die twee Japanse besturen nu: dat in Fort de Kock en dat in Singapore, trachtten de economische relaties tussen de twee gebieden zoveel mogelijk te versterken; daarbij werd het feit dat Java zowel met Sumatra als met Malakka/Singapore in druk contact had gestaan, over het hoofd gezien, zulks tot schade van de economie zowel van Sumatra als van Java.

Anders dan het marinegebied waar het centrale militaire bestuur drie (en later slechts twee) afdelingen kende, had dat op Sumatra er zes: Algemene Zaken, Financiën, Economische Zaken, Verkeerswezen, Justitie en Gezondheidszorg. Het aantal Japanners dat als ambtenaar van het militair bestuur op Sumatra werd ingezet, was ca. twaalfhonderd.

Ten aanzien van de opvattingen van diegenen die er met het centrale bestuur belast waren, weten wij slechts dat een van de kolonels, Wataroe Watanabe (een man die voordien delen van bezet Noord-China had bestuurd), in mei '41 aan de Militaire Academie in Japan een voordracht had gehouden waarin hij blijkens het stenografisch verslag o.m. had gezegd: 'Het is essentieel om de potentieel vijandige elementen in de allereerste fase van de bezetting uit te schakelen' (inderdaad werden de Nederlanders op Sumatra veel eerder geïnterneerd dan op Java), en: 'Het is bijna onmogelijk, de harten van een bezet volk te winnen. Op de lange duur is de enige oplossing, scholen op te richten waar de inheemse jeugd leert, onze idealen en opvattingen over te nemen.'¹

¹ Aanhalingen in Mitsuo Nakamoera: *Checklist of Microfilm Holdings on the Japanese Occupation of Indonesia in the Cornell University Library* (1970), p. 12 (IC, 17 869).